

Præsentation af kilde 4

– Louis Pios erindring

Kildetype: Erindring fra Louis Pio vedrørende hans fængsling.¹

Afsender: Louis Pio, formand for den danske afdeling af Internationale.

Datering: Erindringen er del af bogen ”*Erindringer fra Redaktionskontoret og Fængslet*”, fra 1877

Kontekst: Natten til den 5. maj 1872 blev Louis Pio, Harald Brix og Poul Geleff arresteret. Lederne sad varetægtsfængslet i over et år et år, før de i august 1873 fik deres dom. Pio fik en fængselsstraf på seks år, mens Geleff fik fem og Brix fire år. Forholdene i fængslet, Vridsløselille Forbedringshus, var dog så elendige, at myndighederne i 1875 benådede Pio, Brix og Geleff af frygt for at gøre dem til martyrer, hvis de døde i fængslet. Da de kom ud, mødte lederne dog fortsat kritik og diskrimination fra myndighedernes side. I 1877 udgav Pio en bog om sit fængselsophold og om forholdene omkring sin start af Internationale og op til sin fængsling.

Kommentarer til kildetypen: Erindrings kildeværdi afhænger af en række forskellige forhold. Jo længere tid der går fra det, personen har oplevet, til personen skriver sin erindring herom ned, jo mindre sandsynligt er det, at personen kan huske mange detaljer om begivenheden. Samtidig betyder eftertidens fortolkning af en begivenhed ofte, at personer, som har oplevet den, enten kan have en tendens til at erindre i overensstemmelse med eftertidens fortolkning af begivenheden, eller have en bevidst hensigt med at erindre en ”mod-historie” til den gængse opfattelse af forløbet. Det er især tilfældet, hvis erindringens ejermand har været dybt involveret i sagen, der erindres. En sådan person vil ofte have meget på spil i forhold til kampen om den rette udlægning af begivenheden. I forlængelse heraf skal man også huske at reflektere over, hvorfor folk overhovedet nedskriver og evt. udgiver deres erindringer. Ofte er der tale om et ønske om et bestemt eftermæle, enten bare til ens nærmeste eller, hvis man er en kendt person, ens offentlige, kendte eftermæle.

¹ Erindringen er gengivet fra Pios bog ”*Erindringer fra Redaktionskontoret og Fængslet*”, fra 1877, s. 4 og s. 28-31

Fokuspunkter til kilden

Hvad sker der ifl. Pio den 4. maj 1872 om aftenen?

Hvad vil Pio med sin erindring?

Prøv at datere kilden – find oplysninger i kilden, som giver et praj om, hvilken periode den er blevet nedfældet i. Prøv derefter at sætte kilden ind i dens tilblivelsestid og –kontekst.

Overvej, hvordan kildens genre, tendens og ophavssituation hænger sammen.

Uddrag fra Louis Pios erindringsskrift "Erindringer fra Redaktionskontoret og Fængslet"

"Naar jeg i Slutningen af denne Bog har meddelt et Par Artikler fra Bladet "Socialisten" i dets første Ungdom, da er dette sket, fordi jeg ikke ved nogen bedre Metode til at overbevise Publikum om, hvor uskadelig og lidet samfundsomvæltende de den Gang fremkomne Udtalelser var. Endelig har jeg ladet følge de to Artikler om vores Behandling i Vridsløselille Forbedringshus, der engang stod i "Socialdemokraten", og til Illustration og Bekræftelse af disse Oplysninger findes foran i Bogen et Billede af mig, taget under "Spadsereturen" i det tolv Skridt lange Bur, som kaldtes en Gaard. Det er mit Haab, at dette lille sandhedstro Billede af en politisk Fanges Traktament her i Landet i det 19de Aarhundredes Slutning ikke vil undlade hos de humane og retsindige Læsere at sætte en passende Følelse overfor det Parti, der griber til saadanne Midler mod Mænd, der ikke har begaaet anden Forbrydelse end at virke for den Læres Udbredelse, som Fornuft og Samvittighed sagde dem var den mest heldbringende for Samfundet." [...]. s. 4

"Efter utrolige Anstrengelser og Forhandlinger, der varede næsten en hel Maaned, lykkedes det Brix og mig at faa en Kontrakt oprettet med to andre Mænd, hvorefter disse skulde tilskyde de nødvendige Penge til Udgivelsen af "Socialisten" som Dagblad fra april 1872. Da imidlertid Pengemidlerne var temmelig ubetydelige og da der oven i Købet maatte laanes den nye Bogtrykker 1000 Kroner, saa fulgte det af sig selv, at Udbredelsen af Bladet maatte drives hurtigt fremad, hvis Udgivelsen skulle kunne holdes gaaende. Alle Tegn tydede i øvrigt på en stærk Fremgang. Foreningen havde omsider valgt sig en Bestyrelse, nemlig Brix som Sekretær, Geleff som Kasserer og mig som Formand ("Stormester"). Et fast og temmelig smukt Lokale havde vi faaet i Kirkestræde, hvor der næsten holdtes Møder og Foredrag hver Aften, og Sektioner oprettedes rask rundt om i Provinserne, navnlig Jylland. Da udbrød pludselig Murerstrejken. Det er ofte fortalt, at jeg var den egentlige Ophavsmand til den, men dette er, som saa meget Andet, grundløs Usandhed. Strejken havde været i Gære i lange Tider og var navnlig blevet forberedt under mit Ophold i Udlandet. Da jeg kom Hjem, fik jeg snart Kundskab om Sagernes Stilling gennem vore

Meningsfæller i Faget, men jeg afholdt mig principmæssigt fra enhver Indblanding i Fagets indre Anliggender, hvorimod vort Blad ganske vist var det første, der meddelte, at 400 Murersvende havde vedtaget at forkorte Arbejdstiden med en Time daglig, ligesom jeg, da Strejken var udbrudt, af al Magt bestræbte mig for at hjælpe paa den ved at foranstalte Indsamlinger, holde Møder og skrive Artikler. Strejken gav naturligvis et forøget Liv i Foreningen. Der afholdtes Koncerter til indtægt for Skruen,² der digtedes Sange, og der rettedes omsider en stærk Opfordring til mig som Formand for Partiet om at foranstalte et Massemøde paa Fælleden. Efter at jeg i nogen Tid havde vægret mig på grund af det kolde Vejrlig, gik jeg omsider ind paa Planen og Torsdagen den 2. Maj fremkom Indbydelsen paa Bladets forside, ledsaget af Artiklen "Maalet er fuldt". For enhver, der var bekendt med den Maade, hvorpaa vi i den seneste Tid var blevet chikaneret af Autoriteterne, saavel som af Pressen og de forskellige Storborgere, maatte Artiklen staa som en berettiget Udtalelse af, at det var den høje Tid for alle Arbejdere til at organisere sig, hvis de ikke ville helt undertrykkes. Men Autoriteterne opfattede Sagen anderledes. Jeg skal ikke her gaa nærmere ind paa at undersøge, hvad det var for Grunde, der bevægede specielt Politidirektør Crone til at spille "General" ved den nævnte Lejlighed - jeg haaber som sagt senere at kunne give en fyldigere Fremstilling af Autoriteternes sande Motiver, - men sikkert er det i alt fald, at Hr. Crone umuligt kunne være uvidende om, hvor lidet farligt et Møde, som det bebudede, ville blive for den offentlige Sikkerhed.

Han forbød det ikke desto mindre. Plakater blev slaaet op paa Gadehjørnerne for at advare Publikum, og nedlægge Forbud mod alle fremtidige Møder, hvortil der indvarsledes af "Internationales" Bestyrelse. En mere grov Fornærmelse end denne ville selv Hr. Klein³ ikke kunne have fundet paa. Kl. 12 Lørdag Middag indfandt Hr. Assistent Thalbitzer sig med et par Betjente for at oplæse Forbuddet, han befandt sig øjensynligt ikke vel ved at skulle ind i "Oprørernes" Hovedkvarter. Forbuddet paahørtes i Tavshed. I den Diskussion, som nu paafulgte om Forholdsreglerne fra vor Side, stemte Mundberg, Geleff og Brix for at søge Forbuddet hævet ved Henvendelse til Kronprinsen, som den gang var regent. Jeg ansaa det for frugtesløst, men gav

² Ordet skrue, er en anden betegnelse for strejke. Strejker blev kaldt for skrue, idet arbejderne på skift nedlagde arbejdet på forskellige virksomheder. På den måde, kunne de der arbejdede støtte de strejkende økonomisk

³ C. S. Klein (1824-1900) var Justitsminister fra juni 1872 til 1875

omsider min Billigelse. Geleff og Mundberg var derefter først hos Kronprinsen, der viste dem til Justitsministeren, og denne henviste dem efter en længere Samtale til Politidirektøren, der kun smurte dem om Munden med nogle Løfter om engang senere muligvis at ville give Tilladelsen. Der paafulgte nu en fornyet Raadslagning, samtidig med at jeg skrev Artiklen til Søndagsnummeret. Jeg kunne derfor kun ved enkelte Sætninger deltage i Diskussionen, der gav det Udfald, at Mødet bestemtes, idet Brix og jeg var for det, Geleff neutral og Mundberg imod det. Omsider havde jeg Artiklen færdig og forlod Kontoret for at gaa til Forsamling i Lokalet i Kirkestræde.

Efter den tidligere Bestemmelse skulle jeg denne Aften have holdt Foredrag for Medlemmerne af Foreningen med Familier, men Omstændighederne gav Mødet en hel anden Karakter. Arbejderne i København var i højeste Grad forbitrede over Forbuddet, de havde revet Plakater ned næsten overalt og var bestemte på at møde om Søndagen. Der var endnu flere udenfor paa Gaden i Kirkestræde end oppe i Salen og navnlig var Politiet stærkt repræsenteret. Det stod øjensynligt og lyttede efter Udtalelserne, som tydeligt kunne høres ned paa gaden gennem de aabne Vinduer. Salen og de tilstødende Værelser var tæt pakkede af Arbejdere og enkelte Spioner. Jeg oplæste Crones "Proklamation" med Randbemærkninger, erklærede Forbuddet mod fremtidige Møder for ulovligt, og da jeg slutteligt meddelte, at Bestyrelsen ikke fandt sig foranlediget til at tilbagekalde eller aflyse Mødet, saa hilstes denne Udtalelse med et tusindstemmigt Bifaldsraab. Med Undtagelse af Mundberg sluttede alle Talerne sig til denne Bestemmelse. Da Klokken omtrent var 12 og jeg beredte mig til at gaa Hjem, udbredte det Rygte sig, at der holdt en lukket Droske med Politi ved enden af Gaden, og at Bestyrelsen skulle arresteres. Om end skønt jeg ikke troede det, ville dog Forsamlingen absolut følge med til Trykkeriet, hvor jeg havde boet den sidste Maaned for at paase Trykningen af Bladet. Geleff og jeg ledsagedes altsaa til Porten i Ravnsborgsgade af mellem 2 og 300 Meningsfæller, hvorefter Geleff gik Hjem og jeg først op i Trykkeriet og derefter i Seng i Kontorværelset, der laa paa den modsatte Side af Gangen. Omtrent Klokken 1 blev jeg vækket af en stærk Bank paa Døren. Jeg sprang op og spurgte, hvem det var. "I Lovens Navn! " - den sædvanlige Frase, - "det er Politiet, Hr. Løjtnant," lød saa vidt jeg erindrer Hr. Kornes Stemme udenfor. Jeg tog noget Tøj paa og lukkede op. Gangen var godt besat og Gaarden ligeledes, paa Trykkeriet var der et par Stykker, hvoraf den ene, Politibetjent Lund, stod i Døren til Gangen. Bogtrykker Henriksen kom ud, da jeg, der hurtigt var rejsefærdig, gik ned ad Trapperne. "Bladet er

beslaglagt", sagde han, "det kommer ikke ud i morgen. Skal jeg trykke videre?" - "Ja, naturligvis," svarede jeg, der straks indsaa Fejlen fra Politiets Side. Bladet var dengang lige kommet i Pressen. Vagten forblev paa Trykkeriet. Turen gik først til Geleff, der ogsaa vækkedes af en dyb Søvn. Vi steg ind i en Droske og kørte til "Kammeret"⁴. En times tid efter indbragtes Brix. Han havde opdaget Politiet udenfor sin Gadedør og benyttede Lejligheden til i ro og mag at brænde en del Manuskripter og Breve, medens Betjentene ledte efter Vægteren. Vi tilbragte Natten sovende paa Bænke i Salen og blev endelig om Morgenens efter Ordre af Hr. Inspektør Hertz ført over i "Tivoli"⁵ og sat i tre Celler ved siden af Hverandre. Det er jo ikke Meningen med disse Blade at skrive vor Fængselshistorie, jeg søger kun foreløbig at gendrive de urigtige Meninger eller rettere Løgne, der er udspreddt om enkelte faktiske Forhold." [...] s. 28-31

⁴ Politiretten

⁵ Varetægtsarresten

